FIL2309 H26 Det ondes problem og teodicé

Is God willing to prevent evil, but not able? Then he is not omnipotent.
Is he able, but not willing? Then he is malevolent.
Is he both able and willing? Then whence cometh evil?
Is he neither able nor willing? Then why call him God?

– Epikur (gjengitt av Laktantius, *De ira Dei*, XIII)

Dette faget tar for seg det ondes problem i den filosofiske tradisjonen. Vi skal bli kjent med de klassiske formuleringene av problemet (Jobs bok, Hume, Mackie, Ivan Karamasov, m.fl.) og de mest berømte løsningsforslagene, eller *teodiceene*.

Begrepet *teodicé* stammer fra G.W. Leibniz' (1646–1716) filosofiske hovedverk ved samme navn og betyr *rettferdiggjørelse av Gud*, eller gudsforsvar. Ingen kanoniske filosofer har skrevet like utfyllende om det ondes problem som Leibniz, men han skriver seg inn i en tradisjon som er like rik og omfattende som den er eldgammel. Alle filosofiske systemer som påstår at verden er harmonisk og rasjonelt ordnet må forholde seg til det ondes problem. Dette inkluderer stoikerne, Platon, hele den augustinsk-thomistiske tradisjon og flere av de kontinentale rasjonalistene, inkludert Leibniz, som alle taler Guds og Harmoniens sak fra tiltalebenken. Men hele veien møter de motstand, både fra sekulært og religiøst hold.

Kurset har fire hoveddeler: Den første delen tar for seg klassiske diskusjoner av det ondes problem i den jødiske, islamske og kristne tradisjonen, hvor den augustinsk-thomistiske harmoni-teodiceen er spesielt viktig. Den andre delen handler om Leibniz og hans berømte 'beste mulige verden'-teodicé. Den tredje delen ser på mer moderne, alternative teodiceer. Den fjerde og siste delen er viet *anti-teodicé*: en metafilosofisk posisjon som har fått mye oppmerksomhet de siste årene. Anti-teodicé er ikke forsøk på å motbevise teodiceene, men en moralsk kritikk av selve teodicé-prosjektet: Er det ikke egentlig noe dypt umoralsk i det å rettferdiggjøre lidelse, i å påstå at «det finnes en mening med alt»? I denne siste delen skal vi også diskutere Simone Weils radikale anti-teodicé, der ondskap og lidelse ikke er noen grunn til indignasjon, men tvert imot et tegn på Guds kjærlighet.